

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 օգոստոս-1916 յուլիս) բաժնորգացիներն է 20 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ, ԿԱՆԻՍԻՆ՝ Ամասիայի բաժնորգացիներն է 2 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանգ. Եւրոպական համար գրկելու M. PORTOUKALIAN

Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ԼԱ ՏԱՐԻ

Թիւրքիայի

1915 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 27 ԴՆ.
(Ն.Տ. 1915 Հոկտեմբեր 14)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համապատասխան և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերագրանքներ չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիւ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիւ: Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԲԱՅՈՒԱԾ Ե
ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
"ԱՐՄԵՆԻԱ"
ԼԱ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ
(1915 ՕԴՈՍՏՈՍ — 1916 ՅՈՒԼԻՍ)

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 օգոստոս-1916 յուլիս) բաժնորգացիներն է 20 ֆրանգ (4 տարւած ամբողջական կամ 7 տարւած 50 կպի. ուսանողները) ամէն տեղի համար, ի բաց առեւտրային և Պարսկաստանի, Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանգ. Եւրոպական համար գրկելու M. PORTOUKALIAN

Յայտնի է արդէն թէ անոնք որ Արմենիայի Օմանգալի արձանագրութեամբ են մեր հրատարակած Օմանգալի կառավարման համար 2 ֆրանգ (40 սէնթ = 75 կպի.) հաշուելով, կամ 1 ֆրանգ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար:

Մ. ՓՈՐՏՈՒԿԱԼԻԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

	Փր. սնդ.
Մ. Հայ գիւցաղական մը Բ. տպագր.	40
Բ. — Է. (Սպանա)	
Բ. Թիւրքիայի Հայերն եւ իրենց զրազները (Գրեց Մ. Աւետիսեան)	50
Բ. «Արմենիայի» յաշարար (Ս. տարի)	1,40
Ժ. Վրէժ	20
Ժ. Թամա Բոցարիւս	20
Ժ. Եւրոպական Մ. Փորթուգալիայի իւրաքանչեւ տպագրութիւն	15
Ժ. Միւսկուլար հայրենասէր (Պաշտօնական Գեղարքունիքի ծագման պատմութիւնը)	1,40
Ժ. Մի. գաղութ	20
Մարտիկներն զուրկ գրկելու փոխարէն կը վճարուի հրատարակողէն:	

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

«Հ. Ե. Միւսկուլար» գործը. — Եւրոպական Հայերի Առաջնորդը Մանչեսթրի գաղութներին մէջ. — Հայերի կուտորանքներն առեւտր. — Վանէն լուրեր. — Մուշի եւ Սասունի կռիւները. — Ռուսները պատերազմը եւ Հայերը. — Armenia խաղերէն առեւտր. — Եւրոպական Միւսկուլարի Միացեալ-Նամանգներէն (Ֆրէզո). — Տեղական. — Տէլքասի նրաժարը. — Համալսարանական պատերազմը. — Եւրոպական. — Ծանուցումներ:

Ա. Զ. Գ.

Մարտիկ ի նայ մատրան Հոգաբարձութեան կողմէն զրկուած է մեզ հետեւեալ ազգը հրատարակութեան համար. — Մարտիկի մատրան Հոգաբարձութեան պաշտօնին փոխադրող եկեղեցականները կրնան զիտել գրաւորուած Հոգաբարձութեան, իրենց վարչարարքին մասին վկայագրերը նախապէս հաղորդելով, միեւնոյ՝ առեւտր իրենց ընտանեկան կազմին մասին տեղեկութիւններ տալով: Եւրոպականներն ընտանեկան տարագրած և ֆրանսագէտ թիկնածուները:

«Հ. Ե. Միւսկուլար» ԳՈՐԾՈՒՄ

Գեղեցիկ գործ մըն էր Մարտիկի Հայ Երիտասարդաց Միութեան Սահմանադրութեան հետ թղթակցութեան համար կատարած հանգանակութիւնը. գեղեցիկ՝ որովհետեւ Հայերն պարտաւոր էինք ոչ միայն իրեն կարեկցութիւն մը, այլ և իրեն խորին յարգանք մը մատուցանել Բար-Մարտ ազատամեծ քաջ հայրենակիցներուն, որոնք հայ գիւցաղական պատմութեան մէկ նոր էջ մը կազմեցին, ազգիւր իրաւունքը նախապէս գործող սքանչելի վճարակներով համար մը:

«Երիտասարդներու Միութիւն»ը ցանկալի անհրաժեշտութիւն մըն էր Մարտիկի համար, մանաւանդ ազգային կեանքի տնայնիւրի շրջանի մը: (*) Հոգաբարձութեան առեւտրական է Տիւրքիայի համար Սահաժճիան (Mr. H. Sahatdjian, Marseille): ԽՈՐԾ:

մէջ որ անոնց պարտաւորուած է զհարկերով թեան ամէնէն ծայրագոյնը:

Միւսկուլար իր վրայ գրուած պարտականութեան գիտակցութիւնը ունի Միութիւնը, ինչ որ ցոյց տուաւ իր կազմութեան օրէն իսկ գործի սկսելու եռանդովը. սակայն այս շրջանին համար ամէնէն ունի նախապէս և անհրաժեշտ եղող իր ընդգծած ուղիին դեռ թափուր կը մնայ. այդ ուղին՝ կոմկասի հայ կամաւորներուն նպատակը անյապաղ գործուելու թիւնն էր որու համար իր կողմէն հրատարակուեցաւ ժամանակին Արմենիայի մէջ:

Քաջապետ համակրութիւն մը կայ մարտիկին մէջ Միութեան համար իր կատարած գործերուն հետեւանքով: Մարտիկի հակառակորդի տարեկան թիւնը թափուր իր մասնակցութիւնը գնահատելի էր, ինչպէս և Միւսկուլարներու ազատագրական առթիւ ֆրանսական ծովային նախարարութեան իր արտայայտած վստիքէն ետեւը երախտագիտական զգացումները՝ գովելով, Բայց առեւտր իր գործունէութեան հետեւ մասը չեն կազմեր. հետեւը կոմկասի հայ կամաւորներուն նպատակը գործնէ և, եթէ կարելի է, կոմկաս կամաւորները զրկելու մտադրութիւնը իրագործելն է:

Գծուարութիւնները չստանանք անոնց առջին շրջաններու կամքը իր գործունէութեան խաղաղութեան պէտք է ըլլայ. միւս կողմէ՝ ժողովուրդը, և ոչ միայն Մարտիկի այլ շրջակայներէն հայ երիտասարդներն ևս Միութեան անկախութեան պարտականութիւնը պէտք է զգան, իրենց համակրութիւնը գործնական հողի վրայ դնելով. և ահա այդ ուղիով թեան կըրնայ յաջողիլ Միութիւնը քանի որ օրինակական և համեմատելի ճանապարհով ճակատաբաց ընթանալու ընդունակութիւնը օժտուած է:

Պէտք չէ վհատիլ հոս ու հանրապետական հակառակորդներու անբարեխիղճ քաջարեքներէն. ինչ փոյթ թէ անոնք իրենց պաշտօնագրի և անուղիղ միջոցներով յառաջ առնած գործերը քաջարկելու համար Միութեան

թեան ալ քար նետելու չարախաղութիւնը կունենան և կաշխատին հակառակութեան որոշմեր ցանքները:

Սակայն գործ իր հակառակորդները կունենայ քանի որ ամէն միջավայր իր տակաւններն ունի. միթէ՞ չը գտնուեցան Հայեր որ ջանացին մըրտուել նոյն իսկ հայ կամաւորները որոնք առաջադրուելի անձնագրով թեամբ մը յաճախ բոկոտն և անօթի, լեռներ ու ձորեր կտրեցին, կռուելով հայրենիքի ազատութեան համար:

Հայ երիտասարդները պէտք է հետեւին կամաւորներու օրինակին որոնք իրենց պարտաւորութիւնը որոշութեամբ ուղեւորուած, իրենց արիւնքը կը թափեն դեռ անվճար:

Մարտիկ ի Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը գործելու տապարակ ունի. ուրեմն պէտք է աշխատիլ. մեծ գործ մը չկրնայ ընելու համար պէտք չէ լքել պարտիկն ալ:

Հաւատարմ իր ընդգծած ուղիին թող քոյէ ան և ժողովուրդը պարտաւոր է իր նպատակով քաջարեքել Միութիւնը իր առաջադրած վսեմ նպատակին համար որ ամէն հայ որտեղ մտնէ՝ Պէտք չէ մոռնալ Հայ կամաւորները:

Սիրեմն անվճար աշխատանք:
Թ. ԵՂԻՇԷ

Յ. Գ. — Մարտիկ ի Հայ Երիտասարդաց Միութեան հետ թղթակցութեան համար՝ վարչութեան առեւտրական հասցէն է

Archag Torossian
21, rue Thubaneau, 21
MARSEILLE
Դրամ զրկելու համար դանձաւորահին հասցէն է
Karékin Kizirian
Pâtisserie
4, Place St.-Michel
MARSEILLE

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՀԱՅԵՐԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ԴԱՐՈՒՄԻՆ ԳՈՐԾԻՆ ԳՆԱԿԱՆ ՄԵՋ
Մանչեսթրէն կը գրեն մեզ հետ. 20 Թուով.
Վերջերս մեր Գեր. տալիսորդը Տ. Գէորգ արքեպիսկոպոս իւթիւ

ճեան տեղիս Անկիւս. Արմէնեան յանձնախումբի անդամներուն հետ քաղաքապետական այցելութիւն մը տուած էր Մանչէսթրի արքեպիսկոպոս Գերարդտիս Ռիլանի Նորին Կե. րապատուածիւնն սիրով ընդունե. լով խօսք լացած էր Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած և պատմութեան մէջ նմանը բնաւ չտեսնուած ահաւիժութիւններուն և հալածանքներուն վրայօք և իր ամենախորին վշտակցութիւնները ու անկեղծ համակրութիւնները յայտնած էր Հայոց մասին, աւելցնելով թէ ինչ ծառայութիւն որ կրնայ ընել Հայերուն՝ չի պիտի զրանայ և սիրով պիտի կատարէ. ի պատասխան թէ Մ. Առաքնորդն և թէ ներկայներն խորին շնորհակալութիւն յայտնած էին. ի վերջոյ Գեր. Ռիլան հրաւիրած էր Մ. Առաքնորդը և հակտեմբեր 17 կիրակի երեկոյ Մայր Եկեղեցւոյ մամերդութեան ներկայ գտնուի Մ. Առաքնորդը շնորհակալութիւն յայտնելով այս անկեղծ համակրանաց համար՝ մեծ հաճութեամբ ընդունած էր հրաւերը:

Ռատի այս կիրակի իրիկուն ժամը 6.30ին Մ. Առաքնորդն վերադարձ և վեհ. կաթողիկոսէն իր ստացած նշանները կտրած, հաստ Գաթէ. Գրալը Մայր Եկեղեցին) և սիրով ընդունուեցաւ Գեր. Ռիլան եպիս. կապալէն և ուրիշ եկեղեցականներէ և առաքնորդուեցաւ Նորին Գերապատուածեան ներքնասենեակը:

Տեղական թերթերն առաջաց ծանուցած ըլլալով՝ ահապին եկեղեցիին ներսը դուրսը լեցան էր 3500է աւելի երկսեռ բազմութեամբ. Գերապատու Ռիլանի հրամանաւ հարիւրի չափ տեղ յատկացուած էր Հայերուն համար:

Ժամերդութիւնն սկսաւ ճիշդ ժամը 7ին. Եկեղեցական թափօրն ծայր տուաւ հարիւրէ աւելի մեծ և վարդապետներու յաղցրածայն երգեցողութեամբ և մեծ երգիծի ծայրակցութեամբ. Գրիգորներու երկար շարքին կը հետեւէին եկեղեցականներ, որոց մէջ էր տեղիս հայ քահանան. անոնցմէ յետոյ երկու արքեպիսկոպոսները քով քովի, իրենց անմիջապէս առջեւն ունենալով խաչակիր պաշտօնեայն, այսպէս թափօրը մըաներով տաճար՝ ամենքն իրենց տեղերն ստին և մեր Մ. Առաքնորդն հրաւիրուեցաւ Գեր. Արքեպիսկոպոսին դէմի դատադրուիլ. և շարանակուեցաւ ժամերդութիւնը որ Սագմասի երգերէ, Հին կտակարանի ընթերցումներէ և Աւետարանէ ու մանաւոր աղօթքներէ կը բաղկանայ որուն կարգին համեմատ:

Գեր. Ռիլան խօսեցաւ շատ ազգաւ քննող մը որ բոլորովին նախընտրած էր ամենէն հին բրիտանեայ Հայ Եկեղեցիին ընդհանրականութեան և ստաբիլականութեան և այլն. համառօտապէս պատմական ըրաւ Հայաստանի որուն ներկայ ծանօթ ստորաազգեցիկ գէպրեւուն վրայ իրաւ յաղիշ շեշտելով դասն սրբ

ներ ուղղեց բռնաւորներու և դա. հիճներու հապէին. Ունկնդիրներէն իրաւ շատեր յազուած էին և մեր Մ. Առաքնորդն յայտնապէս փրկակուած էր:

Պատուական Քարտիչն իր և անդ. լիացի ժողովրդեան խորին վշտակցութիւնը և համակրանքը յայտնեց ներկայ Հայ Արքեպիսկոպոսին և նոր հոտին և ծանոց թէ Հայ բնաւոր հարածներու նպատակը համար անդլիացի անուանի անձնաւորութիւններ այս օրերս Միլիթիկներ պիտի դաժարեն Ինտանի և Մանչէսթրի մէջ. հետեւաբար ազգայնիւ մը բրաւ բարձր Անգլիացիներու քրիստոնէական և մարդասիրական զգացումներուն՝ սիրաբար և առատաբէն մասնակցելու համար բացուած հանդանակութիւններուն ժամերդութիւնը տարածեցաւ ժամը 8.30ին. Մ. Առաքնորդն իր և Հայ ազգի խորին շնորհակալութիւնները յայտնեց Մանչէսթրի Գեր. Արքեպիսկոպոսին այնքան հանգիստաբար կերպով ցոյց տուած անկեղծ համակրանքին համար և մեկնեցաւ:

Գեր. Ռիլան շատ աղետաոտիւրա տնձնաւորութիւն մ'է. ոչ միայն բուհէր այլ մանաւանդ բարեգործ. Անգլիոյ մասնաւորապէս իր թեմին Մանչէսթրի և ամբողջ նահանգին մէջ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ. ազգասէներու պաշտպանը կանաւենի զինքը. իր համակրանաց ցոյցը Հայոց մասին՝ շատ կը գնահատուի Անգլիացիներու կողմէ. Մ. յոյ հանգիստաբար ցոյցը պատահաւորութիւն մէջ ի գործ դրաւ. որքէն վերջիս գրեթէ օր չանցնիր որ լանտին և Մանչէսթրի թերթերն աշխատաւ յոգաւածներ շաւիրեն ի նըպատաւ Հայոց. Մեծ յոյս կայ թէ հանդանակութեան արդիւնքն սպասուածէն աւելի պիտի ըլլայ:

ՀԱՅԵՐԻ ԿՈՏԱՐԱԾՆԵՐԻՆ ԱՌԹՈՎ

Այլահայտաւէն հետադրած են լանտին «Տէլի Թէլէկրաֆ»ին թէ Հայերի կոտորածներին վերաբերեալ լուրերը ստիկումով ու զգուշութեամբ կը կարգադրեն Հնդկաստանի մէջ, մասնաւորապէս իսլամներէն, որոնց զիջարձակները կը յուսացուի որ մի քանի օրէն հրապարակային դատաւարութիւն մը արտատանեն թիւրքերի այդ բարբարոսութիւններին դէմ:

Կ. պօլսի ամերիկեան դեսպանը իմացուցեր է վաշինկտն թէ Պոլսկարիան թիւրքերի հետ մէկտեղ պատերազմի մասնակցելէն ի վեր Հայերի կոտորածներն աւելի ուժգնութեամբ վերսկսած են Ասիական թիւրքի մէջ:

Ֆրանսական զօրքերն ֆրանս Բուլետին des Armées de la République ֆրան. 14էն 16ի թուին մէջ կը կարդանք ֆրանսիայը L'extermination des Arméniens (Հայերի բնաջնջումը) վերնագրին տակ:

Կը տեղեկացնեն որ Ռաբաէն տեղին, Հայաստանի հարաւային կողմը և Միջագետքի վերի բաժնին մէջ, այլ ևս ոչ մէկ Հայ չէ ծնացած. Զարդերէն յետոյ ծնացած կիները և տղաքները կեղբոնացուցած են Ռաբաի մէջ ուր թշուառութեան երեսէն առէն օր կը մեռնին անոնք և կը նետուին Եփրատ գետը:

Վերջերս Տիարպէքիէն հարուստ Հայ մը մէկ միլիոն կը նուիրէ ազատ թողութեւ համար որ թիւրքիէն հեռանայ. իր նուէրը կը մերժուի և զինուորի մը կը յանձնուի Ռաբա տանելու համար զինքաբազէն ինչ մը հեռացածին պէս՝ զինուորը կապանէ գերին և տեղական իշխանութիւնները, երբ ինչ կը արտի իրենց, հարցաքննութիւն մը կը բանան. օրէնադէտ բժիշկը կը հաստատէ որ դերին սպաննուած է. աւաղակներէ:

Բազմութիւն երեւելի Հայեր անհետացած են այս կերպով. կապանեն Հայերը և յետոյ կը կոտորուին դանակով, կամ աւելի ճիշդ՝ կը կոտորուին և յետոյ կոտաննեն. Մ. իր կը գրութիւններնայ սոխրական բաներ և Գերակաների և Պալիարներ ի բարեկամ թիւրքերին համար:

ՎԱՆԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Էջմիածին, 16.29 սեպտեմբերի
Ա. բէյը չորս հարիւր հոգով մանուէ և վան առաջին նահանջից չորս օր յետոյ և անմիջապէս պատ. իրում է այրել քաղաքում եղած նըշանաւոր մարդկանց տներն ու շէնքերը. թիւրք և քիւրդ տարրերը սկսած են բացարձակ թալան. կոտորուած են փախած հայերի տները, խանութները և ինչ որ սրտաւնում է:

Նահանջից յետոյ վանում մնացել էին ընդամենը 400 չափ հայեր, զիջարձակուեցաւ կանայք, երեխաներ ու ծերեր, որոնք ապաստանած են եղել գերմանական թաղում և մասամբ էլ Այգեհասանի շրջանում. Ա. բէյը արգելում է սպանութիւններ կատարել. նայնակ պատմում են, որ իբր թէ նա տեսել է. Հայերն ի դուր են այրել իրենց շէնքերն ու գաղթել այստեղից, մենք նրանց իսկի ձեռք չէինք տալու:

Քիւրդերը, ծածուկ, ուր որ պատահում են եղել հայերին, անմիջապէս սպանում են եղել, մասնաւորապէս ճանապարհին:

Թ. բէյը սկզբում կասկածանքով է մտնել վանին, սուտի նախօրօք իր հաւատարիմ մարդկանց ուղարկել է տներու, թէ արդեօք թըշնամին իրօք հեռացած է, և այն ժամանակ միմիայն համարձակել է քաղաք մանել. Սալայն, նա կարողանաւ է վանում միայն 4 օր մնալ. թիւրքերն ու քիւրդերը հեռանալիս չեն մոտնում ըստ իրենց սոխրական յախախիւ տեղումը մը. նոյցած զեղեցիկ կանանց ու աղքիկներին:

Արամի վան վերադառնալուց յի. տոյ տխուր են զնում նաեւ ընտանիքաւոր հայեր, որոնց մեծագոյն մասը այժմ էլ մնում է այնտեղ:

Գարեգին

(Հորիզոն)

— Վանի մէջ, վերջին նահանջի ժամանակ ճէվաէղը այրել տուեր է մօտ 250 հայ տներ, որոնց մէջ կան եկեղեցիներ, հայ և օտար դպրոցներ, «Աշխատանք»-ի և «Վան Տոպ»-ի իմացողատուները և այլն. Այդ 250 տներին ո'րոնց լինելը յականէ յանուանէ մի առ մի միշտ է թիւրքի «Հորիզոն» որս. թերթի տպագ. 22ի հոկ. 5) թուին մէջ:

ՄՈՒՇԻ ԵՒ ՍԱՍՈՒՆԻ ԿՈՒՆԵՐԸ

Սկզբում որոշւած էր զիմադրութիւն ցոյց տալ Մուշի մէջ և ապա հետգէտէ նահանջի դէպք Սասունի բարձունքները, որտեղ արդէն վաղուց ամբողջ էին փախուսականները և տեղացի կառույցները. Սակայն այդ ծրագիրը չիրագործեց, որովհետեւ առանձին նահանջը և թիւրք կասկածաբար խորամանկ տակտիկան հայերին յանկարծակի բերին:

Մինչ մէկ կողմից թիւրքերը սրի էին քաշում Մուշի դաշտի հեռաւոր զիւղերը, որտեղից ոչ մի հոգի չէր ապաստում, որ զանէ զգուշացնէր միւս տեղերի հայերին՝ միւս կողմից կուսակալը կանչում է Մուշի առաջնորդին և առում մասաւորապէս հեռանալը:

«Ես ի պատանէ յայտնում եմ ձեզ, որ մենք թողնում ենք Մուշը, որովհետեւ Ռատի սկսել են առաջ խաղալ. ուստի Հայերը, որ մինչև այժմ հաւատարիմ օսմանցիներ էք եղել և կուեղ էք մեր շարքերում հայրենիքի պատուութեան և պաշտպանութեան համար, դուք ևս մեզ հետ պիտի գաղթէք. ալլապէս ձեզ կը ճանաչենք պատական դաւաճաններ»:

Կուսակալը այս խօսքերը տուած է առաջնորդին այն ժամանակ, երբ առաջօրը ոչ միայն առաջ չէր շարժում, այլ պարտաւորուած էր Մանազկերտից էլ նահանջել. Արճէից էլ և քաշել մինչև ահա՝ մանազկերտ:

Իսկ առաջնորդը չհաւատալով կուսակալի խօսքերին և այդ յայտարարութիւնը ընդունելով որպէս խաբար ազգանշան՝ կուսակալին պատասխանելը ուշացնում է:

Հետեւեալ օրը ձերբակալում են առաջնորդ վարդան վարդապետին իր մի քանի քահանաներով և սուրբ Օհանու վանքի վարդապետի հետ մտնում են տեղն ու տեղը. նոյն օրը խաւ զիւղում սպանում են 200 հոգի. նոյն օրուց զիւղերը դարձեալ խաւ զիւղում արախոյնաղ են անում 600 հոգի. Յունիսի 27ին և՛ Մուշ գաւառ էր կոտորում և միաժամանակ տղամարդիկ էին հաւաքում համայն անուն տակ:

Եւ այդպիսով կազմակերպւած Մուշը, որ սպասածից աւելի զիմադրութիւն պիտի ցոյց տար, անխնայ կոտորեց. կասաւորութիւնը կոտորածի համար բերել էր Ռիլիսի ամբողջ զօրքը և կոփի ու Ախլաթի շրջանի զօրքերի մի մասը. Զօրքերի այնպիսի ցանցով էր պատել Մուշն ու Մուշ գաւառը, որ երկուր զիմադրելն անհնարին էր. Այսպէս օրինակ, ամենաանշանկ զիւղը պաշարւած էր 200-300 քիւրդական վահանով կամ կանաւոր զօրքերով:

Գիւղերի հազարակալութիւնը կտրել էին, այնպէս որ կէս ժամայ կամ մի ժամայ հեռաւորութիւն ունեցող զիւղերը

էին իմացել. թէ ինչ է կատարուած իրենց հարեան գիւղում:

Մինչ գիւղերում այդպէս անհաստատ կոչուելն էին միտում և կոտորում էին և կոտորում մօտ 60 լաւ հրապարակից հայրենիքի ամբողջ էին Մուշ քաղաքում:

Կոմսը բնաւ չէր սպասում, որ կոմսը այդպէս չուտ կը սկսէր, որոհ համար էլ նա զնայել էր Սասուն՝ Ռուբէնի մօտ, բայց նախքան զնայել պատահել էր տեղական մարմինն, որ կոմսը սկսեցին պէս ամեն մի խմբակ իր որոշած զորքերը մտնել և կուր մինչև որ իրենք օգնութեան կը դան: Սակայն թիւրք զորքերի երկուակ չլիքան, որ չլիքայել էր Մուշն ու Մշոյ գաղաքը, ոչ մի հնարաւորութիւն չէր տալիս ոչ զորքի օգնութեան գալու և ոչ ներքից պատուել անցնելու:

Մուշի հայրենիքն ամբողջ էին Չորի, Սուրբ Մայրենի և Բրդի թաղերում. ամբողջ քաղաքի մօղովուրդը լեցել էր այդ թաղերի աներում:

Ամենակատարի կոմսը երկուշարթի էր, երբ թշնամին ամեն կերպ ուզում էր ներս խուսել հայերի զորքերը, բայց միշտ յետ էր չարտուում, տանեակ գիւղերը տանելով իր հետ:

Երեքշարթի, Սուրբ Մայրենի և Բրդի թաղերը թշնամուն աջողեց փառել. Հայերը միայն օրհասական կուր էին մղում և ամեն կերպ աշխատում էին գիւղական միջև մուծն ընկնելը և նրանց յաջողեց գիւղական:

Մուշը կոմսը պէս, զինւած տղամարդիկ մի փոքր խորհրդակցելուց յետոյ որոշեցին, ինչ զնով էլ որ լինէր, այդ գիւղեր անպատճառ պատանն տանկական շրջան և միանան Սասունի ընկերներին:

Փողովուրդը տանել անկարելի էր, զրա համար էլ յայտնեցին, որ մթութեան մէջ ամեն մէկը իր գլխի ճարը տեսնէ, որովհետեւ այլևս զինադրելը անկարելի է:

Բաւորն էլ տեղացիներ լինելով, լաւ գիտէին իրենց երկրի, մայրենի քաղաքի իւրաքանչիւր փոսն ու քարը, իւրաքանչիւր զարն ու բլուրը և այդ իսկ պատճառով, նրանց աջողեց մի քանի աննշան գիւղապետութիւններէից յետոյ, պատուել տանկական շրջան և անցնել զէպի Սասուն:

Մշոյ գաղաքի անխնայ ջարդից յետոյ, թիւրքերը հաւաքում են այս ու այն քարի տակ, այս ու այն մարազի մէջ սպաստանած պատաններին, երկամներին և կռնանց ու տանում են Սոխում ու Կասին գիւղերը:

Սոխում ու Կասին գիւղերը մինչև վերջին փամփուշտը գիւղապետում են իրենցից 4-5 անգամ թափ շատ թշնամուն և երբ բոլոր սպամարդ-ինքնապաշտպանները մեռնում են, միայն այն փամփուշտի թշնամին իրոք է ամառում ներս խուսելու այդ երկու հերոս գիւղը:

Պատուելով թիւրքական շրջան, Մուշի հայրենիքը ապաստանում են Բերդակի քարը, որտեղ հաւաքում էր 3.000-ի չափ փողովուրդ. զրանք Մշոյ գաղաքի փառած սպամարդներն էին:

Բերդակը Սասունից չորս ժամուկ ճամբայ հեռու է, բայց Սասունից ոչ մի բանով ետ չի մնայ իր անասնի և լաւ գիւղապետ Ժողովուրդի հետ միասին հայրենիքը բարձրանում են Բերդակի գագաթը, որ կոչւում է Միքիւն, և այնտեղ զիջքի բռնում: Այդ սարի լանջին, միայն մի գիւղ կար Հաւատարմի անունով, որ ոչ մի միտում չէր կրել, այդ գիւղն էր ահա, որ հայրենիքն էր և փողովուրդն պաշտւած, կերակրւած էր:

Իսկ լաւն Սասունում զիջքի էին մտել զրանցի և Տարսնի տանալու և տանալու իրենց կուրքերը, Ռուբէնի և Կոմսի գիւղապետութեամբ, նրանց թիւր հաճում էր 600-650 հոգու. նրանց մօտ կար 12.000 փողովուրդ, որոնց մի մասը բուն

տեղացի սասունցիներ էին, մի մասը Մուշի և գաղաքի կոտորածից փախածներ, իսկ մնացեալ մասը եկել էր Տիգրանակերտի կողմից:

Սասունի սպամարդները ամբողջ էին Անտոք լեռան գագաթին, որ Սասունի ամենամեծ և ամենաբարձր տեղն է:

Հայ մարտիկների երկու մասի բաժանելը, ճիշտ է, մէկ կողմից փառ էր, բայց միւս կողմից շատ նպաստաւոր էր նրանց համար, որովհետեւ թիւրքերը ստիպւած էին այդ ահագին տարածութիւնը պաշարել և միաժամանակ թոյլ չտալ, որ հայրենիքը Բերդակի սարից հաղորդակցուի թեան մէջ մանեն Անտոք լեռան գագաթին ամբողջ քաղաքը ու թիւրքի հետ. բայց հակառակ դրան, հայ մարտական երկու խմբերը ամեն օր իրարու սուրհանդակներ էին ուղարկում և հաղորդում իրար իրենց դրութեան մասին:

Ամենացաւախի և տխուր բանը, որ հաղորդում էին իրար, զա հացի պակասն էր:

Գետ խաղաղ ժամանակ Սասունը հաց չուէր. սասունցիները ընդհանրապէս կռնակ են ցանում և դրանով էլ ապրում են. այս տարի դժբաղդաբար կոմսը ալ չկար. այդչափ փողովուրդն Սասունը կարողացաւ պահել միայն մի քանի օր, զրանից յետոյ սկսեց հացի կրիգիւր:

Նոյնը պատահեց և Բերդակի սարում. Հաւատարմի գիւղը Բերդակի ապաստանողներին միայն մի շաբաթ կարողացաւ կերակրել. Գրանից յետոյ փողովուրդը սկսեց միայն մոռնալ ապրել, այն էլ առանց աղի. շատերը փորահարկեք ընկան և մեռան, շատերը վախճնալով՝ էլ միւս չէին դորձածում, այլ ապրում էին խոտ ուտելով:

Սովոր մէկ կողմից, իսկ ռազմաթիւրքի պակասը միւս կողմից՝ նեղում էին, բայց Հայերը դարձեալ նոյն եռանդով շարունակում էին անհաւատար կոմսը:

Ոչ մի տեղից օգնութիւն չէր սպասուում, որովհետեւ յայտնի էր, որ ռուսները նա հանկէ են թէ վաղաբարկանից և թէ Մանազկերտի չրխնից: Կատարութիւնը Սասունի վրայ բերել էր մի գիւղից կանոնաւոր զօրք իր սրտիւրիւրով. բացի կանոնաւոր զօրքից, բերել էր նաեւ Սասունի լեռներին շատ լաւ ծանօթ Բաղրամցի, Բալուկցի և Բասրկցի սրտեղակալ տշիրթները, որոնք ամենից շատ էին նեղում հայերին: Նրանք թափ 3.000 զօրի նէին. այդպիսով սոսիս Սասունի 650 հայրենիք կուսում էր 15.000 կանոնաւոր զօրքի, քրդերի և արաբների զէմ:

Այսպիսի անտանելի պայմաններում Հայերը կռնեցին 16 օր, առանց թոյլ տալու որ թշնամին մի քաջ մօտենայ իրենց զիջքերին: 16 օրից յետոյ թիւրքերը սկսեցին անընդհատ և կատաղի յարձակումներ:

Մինչև այդ ժամանակ հայ մարտական խմբերը գետ պաշտւած էին իրենց յարաբերութիւնները. Կոմսից և Ռուբէնից միշտ յաջող յօդեր էին ստացւում:

Երբ թիւրքերը կարեցին Բերդակի հաղորդակցութեան գիւղը, որ չորս ժամուկ հեռաւորութիւն ունէր Սասունի գիւղապետ զիջքերից, բերդակցիները փոխեցին սուրհանդակների կամբան և այդ անգամ սուրհանդակները հասնում էին 10 ժամուկ Գործը կամաց-կամաց զգաւորանում էր և մօտենում էր արագիւտիւր թափել:

Սուրհանդակները եկան և պատմեցին, որ թիւրքերը Անտոքի վրայ էլ են սկսել յարձակութիւններ, որոնք առելի յամառ և առելի կատաղի թնոյթ էին կրում: Պարզ երևում էր, որ թիւրքերը գիւղն էին ընդհանուր յարձակման բովանդակ գծի վրայ:

Վերջին օրը թիւրքերի յարձակումները առելի կատաղի էին թնոյթանքային կրակի տակ:

Կէս շիւրջին թիւրքերին յաջողում է խուսել տղաների զիջքերը:

Սուրբ Այ մի քանիսն յաջողում է փախել, իսկ թէ ինչ են եղել Ռուբէնի և Փափագեանի կործանումը, այդ մասին ոչինչ յայտնի չէ: Կոմսը գետ շարունակում էր, երբ հայրենիքը թողին Միքիւնի զիջքերը:

Ա. Ս.
(Հորիզոն)

ՌՈՒՍԵԹԻՐԻ ԳՍՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Ամերիկայէն 26) հայ կամաւորներն ա հասած են Թիֆլիս արկէ Երեւան ուղարկուած են:

— Թիֆլիսի քաղաքապետը խաւիտեանը ի. Ա. Մանազկանէն ստացել է 25.000 լուրի հայ փախըտակներին համար:

— Ներքին գործերի նախարար թեան մէկ առանձին նախն մէջ որոշուել է 60.000 լուրի յատկացնել տանկահայ որդի երկխոյններին օգնութիւն հասցնելու համար:

— Մեծ իշխանուհի Տատիսնա Նիկողոսեանի կամիւն Պետրոպոլսի հայկական կամիւնի տրամադրութեան տակ զրկել է 10.000 լուրի և իւրաքանչիւր ամիս նոյնքան դրամ պիտի տայ իշխանին զրկուելու համար առողջապահական կէտեր կողմակերպելու նպատակով:

Սասունի սպամարդների պարագլուխ Ռուբէնը և մահան փափագեանը Երեւան հասնելով պատմած են որ Սասունի մէջ գետ կը մտն 30 հազար հայ սպամարդներ որոնք կրնան գիւղական մէկ ամիս հոս և գետ կարելի է պատուել զանոնք: Օգնութեան պէտք ունին:

ARMENIA ԻՏԱԼԻԵՆ ԱՄՍՈՒԹԵՐԹ

Ստացած ենք առաջին թիւը ARMENIA անունով խաղերէն նոր ամսանիւթի մը որ այս ամսի 15էն սկսած է հրատարակել իտալիայի Գորինո քաղաքին մէջ: Կը բաղկանայ 12 ընդարձակ էրաններ և այս թիւի մէջ դրուած է Հայաստանի քարտէզը և Կովկասի Հայ կամաւորների պայքարի խմբանկար մը:

Թերմին պատուակալ սնորհն է իտալացի բրոքէրներ Գոնաւո Գոնաւիսո և Թերմին Տակաւոր իրեն նշանաւոր դրուած է անմահ կատարածին այս նշանաւոր խոսքը թէ՛ Հայաստանի համար աշխատող քաղաքակրթութեան համար աշխատող է: Աւելորդ է ըսել որ ամբողջ թերմը նուիրւած է Հայ ազգը, իր ներկայ վիճակը և իր պահանջները իտալիային հանդէպ հետաքրքրական յօդուածներու, տեղեկագիրներու և լուրերու:

Թերմին բաժնորդագրութեան համար շան աժան գին մը նշանակուած է տարածման նպատակով. իտալիայի մէջ տարեկան բաժնորդագինն է 2 ֆր. և 50 ամսական, իտալիայի դուրս 3 ֆրանգ և 50 ամսական: Հասցէն է Armenia.

N° 72 corso Regina Margherita Torino (Italia):

Սոյն ամսանիւթի գործակալութիւնը յանձն առած է Մարտինի մէջ Հայ երիտասարդաց Միութիւնը. ռուսի բաժնորդագրուել ուղղութիւնը կրնան գիւղն նաեւ «Արմէնիա» ի խմբագրութեան գրասենեակը, «Երիտասարդաց Միութեան»

վարչութեան անդամներէն Տիւր Եղիշ Թորոսեանին:

Խաղերէն Armenia հրատարակութեան ծեռնարկուած լինելով հայանպաստ գաղափարների ծաւալման նպատակով իտալիայի մէջ, որ Հայերին նպատաւոր Բաւալի Համադպնութեան երկիրներէ մին է և Ռ. թեւեռն խնդրի կարգադրութեան մէջ մեծ դեր ունի կատարել իր, յուսով ենք որ բանիմաց և հայրենասէր Հայեր կը փութան իրենց բաժնորդագրութեամբ քաջալերել այն հրատարակութիւնը: Խոսքերէն չգիտող Հայերն ալ բաժնորդագրուելով կրնան նուիրել թերմը իրենց խոսքի բարեկամներին և ծանօթներին կամ Armenia վարչութեան խնդրել որ իր յարմար տեսած տեղը դրել պարզապէս ի նպատակով. այդպէս գէթ նիւթական փողոյի աջակցութիւն մը այս հայանպաստ ծեռնարկին մտաուցած և ցոյց տուած կը լինին իտալացիներին թէ Հայեր գիտեն գնահատել իրենց իրաւունքների պաշտպանութիւնը. մանաւանդ որ այս ամսանիւթի տարեկան բաժնորդագինն ալ մի շատ չնչին գումար (3 12 ֆրանգ) է:

ՆԱԽԱԿ ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ԻՍԵՆԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Ֆրէշու, 21 սեպտ. 1915

Սան-Ֆրանցիսկոյի արուեստամանդէս Տարիներ առաջ երբ Ս. Ֆրանցիսկոյի Ներկայ աշխարհանդէս ընելու խօսք հրապարակ դրուեցաւ, անձկանաւ կապուէինք 1915 տարւան, երբմայ տեսնելու համար Ոչ խորհրդանշուելու Միշտ կը խորհէի և կակնկալէի որ տրուեալ հանդէսը որ առիթ պիտի տար ինձ երկրորդէն զրկելու Ուրբէնիային և տնօր ընկերացիները տեղեկ պահելու մեծ ցուցահանդէս տնցուողներին: Երկրորդ պատումէ վերջ, եկաւ մեր ակնկալում թաւական և կը պատրաստուէինք երթալ տեսնելու մեր երազած արուեստահանդէսը: Ներկայ համաշխարհային աւերը և մահուանդ հայ ազգի կոտորածները, մէջ մեռացած էին այն սէր որ ունէի Ոչ խորհրդանշուելու հանդէպ. բայց քանի որ գոյն տեսնելու առիթը մարդու մի անգամ հազիւ կը տրուի, կարծես պարտաւոր էի գանդաղ քաջով գէթ երթալ և տեսնել:

Հայ ազգի կուցած թիւն և Ուրբէնիայի ընկերացիների արածագրութիւն խմբին պէս, գացել և առելի, խանգարում լինելով, ես ինձ թող չը պիտի տամ երկար և խանգարում գոյնելով Նկարադրել Սան-Ֆրանցիսկոյի արուեստահանդէսը, որ իր գիւղեցկութեամբ և մարդկային հանձնարով հեղեանք մըն է ներկայ գաղտնարար մարդկութեան: Ֆրէշույի առիթն արեւահար, չափեալի աւազ քաղերով կը գիւղենք ծովեղերը, խաղաղականի տիւր տեսնելու, և 7 ժամէն մերջ մեզ կը գըտնենք: Խաղաղականի տիւն Սան-Ֆրանցիսկոյ, անոր իր կլիմայով կը հակասէ միշտ ցարդ տեսած քաղաքներին և անոնց կլիմաներին: Չմեռ

աւան շորեր և վերարկուն հագնելով մէկտեղ սառ կը կարէինք և դիշեր-ւայ սառ քամիին չդիմանալով սե-նեակ կը վաղենք:

Յաջորդ առաւօտ տնապարտնօք կը դիմենք Սլաւարհանդէսի վայրը որ միջակ քաղաքի մը ընդարձա-կութիւնն ունի: Ամերիկայի տմէն նահանգ իրեն առանձին շէնք ու-նէր: Այժմ կը զարնէր Գալիֆոռ-նիայի շէնքը, որու մէջ կը ցուցա-դրուէին իր արտադրութիւնները 1.000 աւոր տեսակներ և իր շին-ւածքներ: Մեծ տեղ կը դրաւ Օրըզնի նահանգի շէնքը իր ցու-ցադրութեամբ, իսկ Էրոպական շէնքերուն մէջ ամէնէն մեծ տեղը կը դրաւ Ֆրանսական շէնքը ուր կը փայլէր Ֆրանսական հանճարը, ճարտարարուեստը: Մեծ տեղ կը բռնէր կանանց նորաձեւութիւնը իր բազմազան ճիւղերով: Ֆրանսա-կանին կից կը գտնուէր իր հաւա-տարիմ և դիպչալ գրաքին Պէլճի-քան որոյ ցուցադրութիւններ մեծ հետաքրքրութեան առարկայ դար-ձեր էին 1000 աւոր հանդիսական-ներին:

Գանատայի շէնքը ամէնէն շքեղ էայելի է ըսել ուր ընդարձակօրէն ցուցադրուած էին Գանատայի ար-սագրութիւններ, երկրի կլիմային, բնակչութեան և արտադրութեան հաշուեկշիռ, որով ես այն եզրակա-ցութեան եկայ թէ Գանատա իր այդ շէնքով աշխարհի կարաւանի ուղին իր մէջ հրաւիրելու յորդոր կը կարգար:

Շէնքերու ամէնէն հսկան մեքե-նադիտութեան շէնքն էր որոյ տա-րածութիւն 8էն 10 էքրի կը հառ-նէր: Հոն կը գտնուէին ամեն տեսակ մեքենաներ, Մեծ տեղ կը բռնէր գեղարուեստից շէնք ուր կը ցու-ցադրուէին հազարաւոր նկարներ և արձաններ հարիւրաւոր սենեակնե-րի մէջ:

Նոյնպէս մեծ տեղ կը բռնէին ճար-տարարութեան, փախադրութեանց, սննդեղէնի արտադրութեանց և գտաւարակութեան շէնքեր: Մառ-նուսարապէս ուշքի կը զարնէին ճա-րանական ձեռագործներ և իտալա-կան արձաններ: Իսկ մեր անիմալ թիւրք կառավարութիւնը հայ և սիրիացի գործակալներու միջոցաւ կը ցուցադրէր արեւելեան գորգեր միայն: Երանի թէ կարող ըլլային նոյնպէս ցուցադրել թիւրքերի բար-բարտարութիւնները:

Պ. Հայկ Բաթիկեանի (վանեցի) մի քանի արձաններէն զատ որոնք կը գտնուէին մեքենագիտութեան և գեղարուեստից շէնքերին մէջ, հայ միտքը չէր փայլէր հոն, թէ և եր-բեմն երբեմն հոս ու հոն կը հան-դիպէր հայերու որոնք զանազան

գործերով քանի մը շէնքերու մէջ կը գործէին:

Սլաւարհանդէսի վայրը ամեն օր լիքն է. ամենէն քիչ 100.000 մարդ կարելի է գտնել հոն: Տեղ-ւոյն շէնքերի, ճանապարհի, ծառի ու ծաղիկներու գեղեցկութիւնը հիանալի էր: Օր մը Ամերիկայի նախ-կին նախագահ Պ. Բուզլիլթ Գոն-էր երբ ես ալ բաղդ ունեցայ հոն գտնուելու: Որոշեալ ժամին պիտի խօսէր ընդարձակ հրապարակին վրայ, ժամ առաջ մէկ մղոն տարա-ծութեամբ խճողուած էր ժողովուր-դը որոյ թիւը քառորդ միլիոնի կը հասնէր: Չէ թէ Բուզլիլթ ին մօտիկ ընել, այլ եթէ ամէն մարդ անոր զլխարկն իսկ կարենար տեսնել, գոհ պիտի սեպէր ինքզինք և հե-ռանար երթար իր գործին: Նոյն դիշեր ի պատիւ նախկին նախա-գահին հրախաղութիւններ եղան և խաղաղական Ովկիանոսէն լուսար-ձակներ իրենց գոյնզգոյն լոյսերով օրուայ փայլը կաւելցնէին: Քիչ յե-տոյ օդանաւ մ'ալեկաւ իր սրարչաւ թռիչքով հանդէսի փայլն աւելցնել: Քանի մը օրուայ այցելութենէ յետոյ կը բաժնուինք այն հրաշալի վայրէն ախ վախ ընելով: Նախ կը դարձանայինք որ մարդկութիւնը կարծես իր քաղաքակրթութեան և հանճարի գաղաթնակէտին հասած է և յետոյ կը ցուէինք որ հոն հաւ-նելէն յետոյ յանկարծ գահավիժած է անդանդի մէջ, ոտնահարելով լաղաքակրթութիւնը:

Պաշտիկ ԽԱՉԿՈՆՅԱՆ

Տ Ե Ղ Ա Կ Ա Ն

Մարտի 25 հոկտ. 1915

Տիար խմբագրապետ,

Արմէնիա պատուական լրագրող վերջին թիւին մէջ հրատարակուած տեսայ Եւրոպիոյ Առաջնորդ Գերա-պատի Ը. Գեորգ - Արքեպիսկոպոսի մէկ պաշտօնողիւն, տեղուս հրա-մարեալ Ը. Եղիշէ Գալլենճեան քա-հանայի մասին, որուն մէջ յիշուած է յիշեալ քահանային դէմ եղած մի նոր ծանրադայն ամբաստանութեան հաստատուած լինելը Ընդդէմ-ժողովուրդ առննապետին կողմէ ես:

Իբրեւ առննապետ Ընդդէմ-ժողովուրդ ես երբեք հաստատուած չեմ ստիպելու ամբաստանութիւն մը, մինչև անգամ խնդրոյ առարկայ ամբաստանութիւ-նը անորոշ մնացած է հսկանման 7ին տեղի ունեցած Ընդհանուր Ժա-ղովուրդ նստին մէջ:

Կը խնդրեմ, մեծապատիւ խմբա-դիր, ձեր ծանօթ անկողնակալու-թեամբ այն հերքումն հիւրընկալել ձեր յառաջիկայ թիւին մէջ մինչև որ ստիպելի անհիմն տեղեկութեանց հեղինակն ճանչնամ:

Հաճեցէք ընդունել: Տիար խմբա-գրապետ, իմ ջերմ յարգանաց ան-կեղծ հաւատարմութիւն:

Արման ԹԷՔԷԵԱՆ

ՏԵՂԱՍՏԷԻ ՀՐԱԺԱՐԸ

Ֆրանսաի արտաքին գործերի նախարար Ը. Տէլբասէ հրաժարա-կան տուաւ իր առաջնական վիճակի պատճառով: Բայց կերելի թէ դահ-լըճի միւս անդամներին հետ անհա-մաձայն գտնուելով Պաշտօնեան խընդ-րին և մասնաւորապէս Սալոնիկի զօ-րաբանակի զրկուելու մանրամասնու-թիւններին նկատմամբ, իր պաշտօնը ուրիշ յանձնուիլը փափաքած է: Իրեն յաջորդելու համար ուրիշ անձ մը դեռ չէ տեսնուած նախարարու-թեան մէջ: Վարչապետ Ը. Վիլիանի առ այժմ կը վարէ նաև արտաքին գործերի նախարարութիւնը:

ՀԱՄԵՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶԹԸ

Ֆրանսական ռազմաճակատի մի քանի գիծերին վրայ Գերմանացի-ներին իրենց կորուսած տեղերը վե-րագրուելու համար անդադար ռմ-բակածութիւններով և հեղձուցիչ կազ-տարածելով վերջերս կրկնած բոլոր կատաղի ջանքերը անյաջող եղած և իրենք մեծ կորուստներ կրելով յետ մղուած են: Իրենց այդ անյաջող բայց յամառ ջանքերը գուցէ անոր համար կը կատարուին որ Ֆրան-սան հարկադրուի իր ուշադրութիւն դարձնել ամբողջովին իր երկրի վը-րայ և չկրնայ մեծ օգնութիւն հաս-ցընել Սերպերին: Բայց գերմանա-կան սպայակոյտը որ պատերազմին միջոցը հաշուած էր թէ մի քանի շաբաթէն փարիզ պիտի մտնէ, իր հիմակուան հաշուին մէջ ալ սխալած լինելը շուտով պիտի տեսնէ:

Ռուսիայի կողմը Գերմանացիներն իրենց յարձակողական եռանդը կը կեդրոնացնեն այժմ գէպի Բիկա-Ու թէ անոր համար որ այդ կողմը ռազմադիտական կարեւոր դիրք մը կրնան յա-որովհետեւ զորավար Հինսկեպուրկ անկարող եղաւ ցարդ-Տուլնաք հասնիլ և ուրիշ կողմէ ալ զորավար Լինսինճէնի կրած անընդ-հատ պարտութիւնները գէշ ապա-ւորութիւն մ'ունեցած են Գերմա-նիայի մէջ: Հետեապէս Հինսկեպուրկ կը փորձէ աւելի յարմար և դիւրին հոգի մը վրայ յաջողութիւն մը ձեռք բերել որ նոր յաղթութիւն մը տա-րած լինելու լուրերով ջնջէ արդէն զոյոցած յաւաստանական գէշ ապա-ւորութիւնը: Բայց խնդիր է գեռ թէ իր այդ ծրագրի մէջ օրշափ կը յաջողի և ինչպիսի կորուստներով, թէ և Ռուսեր Բիկայի մէջ շատ զօրք կեդրոնացնելու փութաձանդութիւն մը ցոյց չեն տար, գէթ այժմ թե-րեւ պաշտպանութեան համար բա-ւական կը համարին իրենց նաւա-տորմիկը որի ոյժը ցոյց տուած են ասկէ առաջ երբ գերման հզօր նա-ւատորմիկ մը եկաւ յարձակիլ Բի-կայի վրայ բայց յաղթուելով փա-խուստի աճադարեց և ալ չհամարձա-կեցաւ վերադառնալ:

Իտալացիները Գիւրլեան սահմա-նազլին վրայ ընդհանուր առմամբ կը յառաջանան որով անուղղակի օգնած կը լինին Սերպերին ալ: Թըշ-նամիի երկրին սպառնալով զրաւել, իտալեան իր մարտանաւերով ևս կը մասնակցի պաշտակիցներին պու-կարական Եգէեան ծովեզերքը ռմ-բակածելու գործողութեան:

Պուլկարները թէ և յանկարծակի արշաւումով Սերպիայի հիւսիսակողմը մէկ երկու տեղեր յառաջացում աւ-նեցան, բայց հարաւակողմը ուր ֆրանսական զօրքեր Սալոնիկէն հա-տած և միացած են սերպ զօրքերին, չարաչար կը յաղթուին և կը փախ-չին այդ Պուլկարները: Ֆրանսացիները հոկտ. 24ին յարձակեցան պուլկար 3 զօրաբաժիններ իրայ, կրտսէզի, վալանտովօի և Բապրօօի սաղմա-ճակատը: Պուլկար զօրքերը յետ փախան գէպի սերպակալակար սոհ-մանաղալիւր: Ֆրանսական 75-օց թիւանօթները խոշոր կորուստներ պատճառեցին Պուլկարներին: Իսկ Ֆրանսացիներէն 10ի չափ մնում և 10ի չափ միայն վերադարձած են:

Գաշնակիցներին 20 մարտանաւեր, որոնց մէջ կան և իտալականներ և սուսական «Ասթօր» յամանաւը, հոկտ. 21ին սկսան ուժակածել Տէտէ-աղաճը: Հապարտուր պուլկար զօր-քեր սպանուեցան և աւելի շատեր վերադարձան: Ուժակածեցին նաեւ պուլկարական փորթօ Լակոս Կաւա-հանգիստը:

ՆԱԾԱԿԱՆՈՒԹ

Վեհեմիկ Ը. Ս. Ե. — Խառ-ցանք 3 ծրարով զրկուած գիրքե-րը: Շնորհակալ ենք Գեորգիա-պէս մենք ալ չունինք ձեր փնտած գիրքերը:

ԾԱՆՈՒՑՈՒԹՅՈՒՆԵՐ

Ինչպէս ամէն լրագրողներ, Արմէնիան ալ կընդունի ծանուցումներ հրատարակե-ու համար, անոնք որ պէտք կունենան Արմէնիայի միջոցով մէկի մը դիմում ընել կամ մի բան յարաբարել, պարտաւոր ենք ընդունիլ իրենց ծանուցումներ, բայց լրա-գրական սովորութեան Դանուցումներէ գինիքը նշանակուած են Արմէնիայի ճա-կատը, տասի վրայ հաշուելով, 1 երկա-թագրի (գլխագրի) համար 2 անգամ և 1 բոլորգրի համար 1 անգամ: 3 անգամ գրուելիք ծանուցումի գինը վրայ 0 0/ին 10 գեղ կը լինի, 10 և աւելի անգամներ գրու-ելիք ծանուցումի գինը վրայ 0 0/ին 30 գեղ: Ասկարկութիւն չընդունուիր:

Haic & Belus, A National Dram. composed by M. J. Zorab. Calcutta. 1895. Գին 2/40 (2/50):

ՏԵՂԵՆ — ՌԵՒԵԻ
Պ ՓՈՒՓՈՒՊԱԼ Ե ԱԼ
ՄԱՐՍԵՅԼ
Հայերէն Տպարար Ժ. Փարբուպէս
Le Gérant: François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi